

Framtidige anskaffelser til forsvarssektoren (FAF) 2017–2025

April 2017

Innhold

1. Innledning.....	3
2. Investeringsløpet i forsvarssektoren	5
3. Hovedsatsinger	7
3.1 Hovedsatsinger i perioden 2017–2025	7
3.2 Landsystemer	10
3.3 Sjøsystemer	20
3.4 Luftsytstemer.....	28
3.5 INI-systemer	35

1. Innledning

Som en del av den overordnede forsvarsplanleggingen har Forsvarsdepartementet (FD) også ansvar for planleggingen av forsvarssektorens materiellinvesteringer.

Norsk forsvarsindustri har en viktig rolle i utviklingen av Forsvarets kapasiteter. Dette omfatter blant annet anskaffelse og vedlikehold av militært utstyr, samt levering av tjenester. Regjeringens nasjonale strategi for industrisamarbeid er nylig revidert. I Meld. St. 9 (2015–2016) Nasjonal forsvarsindustriell strategi uttrykkes forholdet mellom forsvarssektoren og forsvarsindustrien. Meldingen beskriver endringer i forsvarsmarkedet nasjonalt og internasjonalt, og konsekvenser av innføringen av EU-direktivet for forsvars- og sikkerhetsanskaffelser i norsk lovverk. Videre må meldingen ses i lys av den sikkerhetspolitiske utviklingen i de senere årene og detnøkte vektleggingen av beredskap og forsyningssikkerhet. Forsvarsindustrien er en viktig partner for Forsvaret, og samarbeidet mellom forsvarsindustrien og forsvarsektoren tilrettelegger for kompetanseutvikling og gode produkter til bruk i det norske forsvaret og for internasjonal eksport. Regjeringen mener at konkurranse mellom leverandører i stor grad vil ivareta norske sikkerhetsinteresser, norsk forsvarsøkonomi og norske industriinteresser på en god måte. Regjeringens hovedmål med meldingen er å ivareta nasjonale sikkerhetsinteresser gjennom å opprettholde og videreutvikle en internasjonalt konkurransedyktig norsk forsvarsindustri, samt støtte for markedsføring og industrisamarbeid.

Et sentralt element i materiellplanleggingen er utarbeidelsen av perspektivplan materiell (PPM). Hensikten er å sikre at materiellutviklingen er i tråd med utviklingen av forsvarssektorens totale struktur slik den er besluttet av Stortinget. Planen skisserer prioriteringer og satsningsområder knyttet til forsvarssektorens materiellinvesteringer og ivaretar planleggingen for anskaffelser og utvikling av forsvarssektorens materiell i et kort (4 år), mellomlangt (8 år) og langt (20 år) perspektiv. Med grunnlag i PPM utgir FD en oversikt over fremtidige anskaffelser til forsvarssektoren (FAF) for perioden 2017–2025. Hensikten er å gi industrien tidlig innsikt i mulige materiellinvesteringer og slik bidra til å videreutvikle norsk industris evne til å understøtte forsvarssektorens materiellbehov. FAF 2017–2025 vil samtidig styrke norsk industris muligheter til å delta i internasjonalt materiellsamarbeid, og sørge for at norske bedrifter blir satt best mulig i stand til å levere materiell og tjenester til forsvarssektoren når dette anses hensiktsmessig.

Forsvarssektorens materiellinvesteringer er underlagt et beslutnings- og godkjenningsregime som inkluderer regjeringen og Stortinget. FAF 2017–2025 inneholder på utgivelsestidspunktet beskrivelser av prosjekter som foreløpig ikke er godkjente i henhold til godkjenningsregimet. Prosjektene kategoriseres derfor som mulig prosjekt (MP) og planlagt prosjekt (PP). For FD er det viktig å understreke at så lenge et prosjekt befinner seg i porteføljen av mulige og planlagte prosjekter vil det alltid være knyttet en viss usikkerhet til om prosjektet vil bli gjennomført. Store endringer og dynamikk i den sikkerhetspolitiske situasjonen er en av faktorene som kan gi behov for endrede prioriteringer. Ved å gjøre brukeren av FAF 2017 – 2025

oppmerksom på denne usikkerheten, tar FD viktige forbehold både med hensyn til hvorvidt det enkelte prosjekt vil bli godkjent og med hensyn til prosjektets endelige innhold og omfang. Regjeringen har igangsatt en landmaktutredning og anbefalingene fra denne kan påvirke innretningen på investeringene innenfor programområdet landsystemer.

Godkjente prosjekter blir ikke særskilt omtalt i FAF, men inngår i de samlede grafiske oversiktene i pkt. 3.

FAF ble utgitt første gang 16. mars 2009. FAF oppdateres årlig, og FAF 2017–2025 bygger videre på forrige utgave. Dokumentet legges ut som et elektronisk dokument på FDs del av nettstedet <http://www.regjeringen.no>, og vil ikke bli publisert i papirformat. Sett i lys av anskaffelsesregelverkens formålsbestemmelser og prinsippene om konkurranse og likebehandling, er det i tillegg utarbeidet en engelsk versjon.

2. Investeringsløpet i forsvarssektoren

Forsvarssektoren består av FD med de underlagte etatene Forsvaret, Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM), Forsvarsbygg (FB), Forsvarsmateriell (FMA) og Forsvarets forskningsinstitutt (FFI). Alle investeringer i forsvarssektoren besluttes av FD, og underlagte etater utfører investeringsaktiviteter etter oppdrag.

Forsvarssektoren har innført en prosjektmodell (PRINSIX) som beskriver faser, beslutningspunkter og roller/ansvar. Dette sikrer en enhetlig og helhetlig gjennomføring av investeringene. For å følge opp framdriften i investeringsarbeidet, har FD etablert flere programområder.

Et nytt materiellbehov kan komme fra alle etatene i forsvarssektoren og fremmes i form av en prosjektidé (PI), eller på bakgrunn av et behov som er identifisert i det strategiske planarbeidet som utføres i FD. PI-en presenteres for, og behandles i de respektive programområdene. Programmene anbefaler for linjen i FD hvilke prosjekter som bør prioriteres og videreføres. Dersom det besluttes å gå videre med prosjektideen kan utfallet være å starte en konseptuell studie eller å etablere et forprosjekt. Beslutningen kan imidlertid også være å ikke gå videre med PI-en eller legge den på vent.

I en konseptuell studie skal alternative konsepter vurderes i forhold til reelt behov. Dette vil vanligvis være en vurdering av hvordan ulike kapasitetsbehov kan dekkes på konseptuelt forskjellige måter. Når dette gjøres vurderes ofte også tidligere erfaringer opp mot nye konsepter, videreføring eller helt nye konsepter, gjerne kombinert med hverandre. Konseptuell løsning (KL) er betegnelsen på det dokumentet som fremmes som beslutningsgrunnlag ved slutten av konseptfasen. KL underlegges også ekstern kvalitetssikring i samsvar med retningslinjer fra Finansdepartementet.

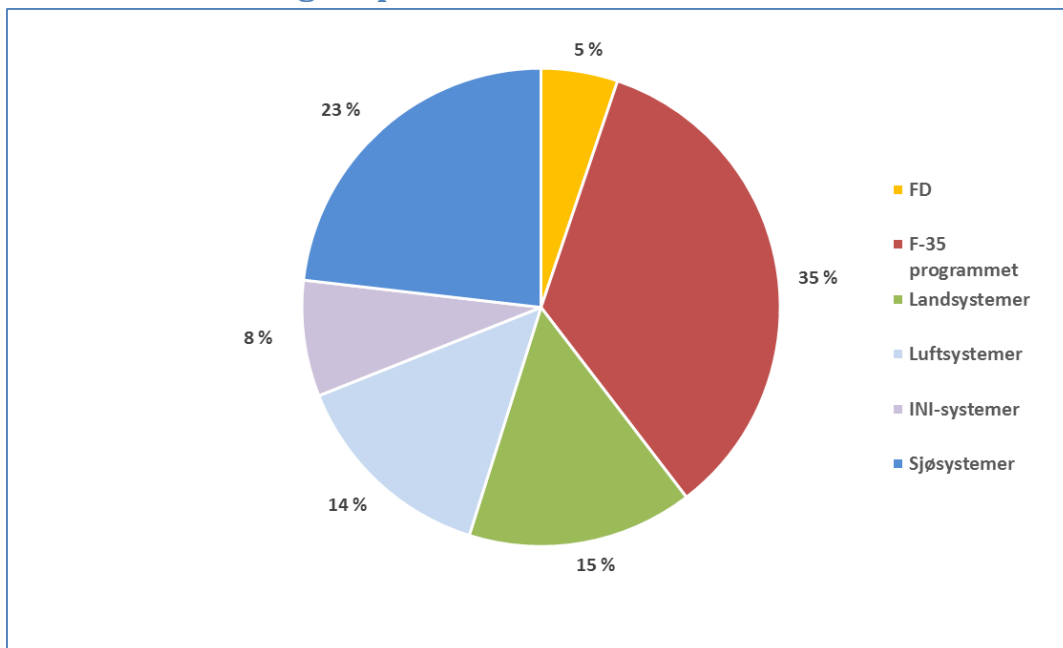
Etter at konseptuelle studier er gjennomført, gir FD ut ett eller flere oppdrag for å utarbeide fremskaffelsesløsning (FL) for godkjenning av prosjektet(ene). Et prosjekt i denne fasen gis status som et "planlagt prosjekt" og blir betegnet med kode PP. I praksis går de fleste mindre prosjekter direkte til denne fasen uten at det først utarbeides en KL. FL skal blant annet beskrive anbefalt fremskaffelsesstrategi (Offentlig Privat Partnerskap, leie/lease, Foreign Military Sales (FMS), bruktkjøp, tradisjonelt kjøp og lignende). Fremskaffelse gjennom NATO Support and Procurement Agency (NSPA) eller NATO Communication and Information Agency (NCIA) skal alltid vurderes som en mulig fremskaffelsesstrategi. FL skal videre redegjøre for valg av innkjøpsmetode, bruk av forskudd, opsjoner, gjenkjøpsforhold og andre kontraktsforhold. Det er anskaffelsesregelverk for Forsvaret (ARF) del 3 som beskriver kravene til kontraktsstrategi. Det er en hovedregel for alle anskaffelser at de skal skje gjennom konkurranse.

De største og mest omfangsrrike materiellprosjekter i forsvarssektoren – med en kostnadsramme på over 500 millioner kroner – kalles Kategori 1-prosjekter. Slike prosjekter krever Stortingets godkjenning både ved opprettelse eller ved endring av kostnadsrammen. Prosjekter med en kostnadsramme under 500 millioner kroner godkjennes av FD.

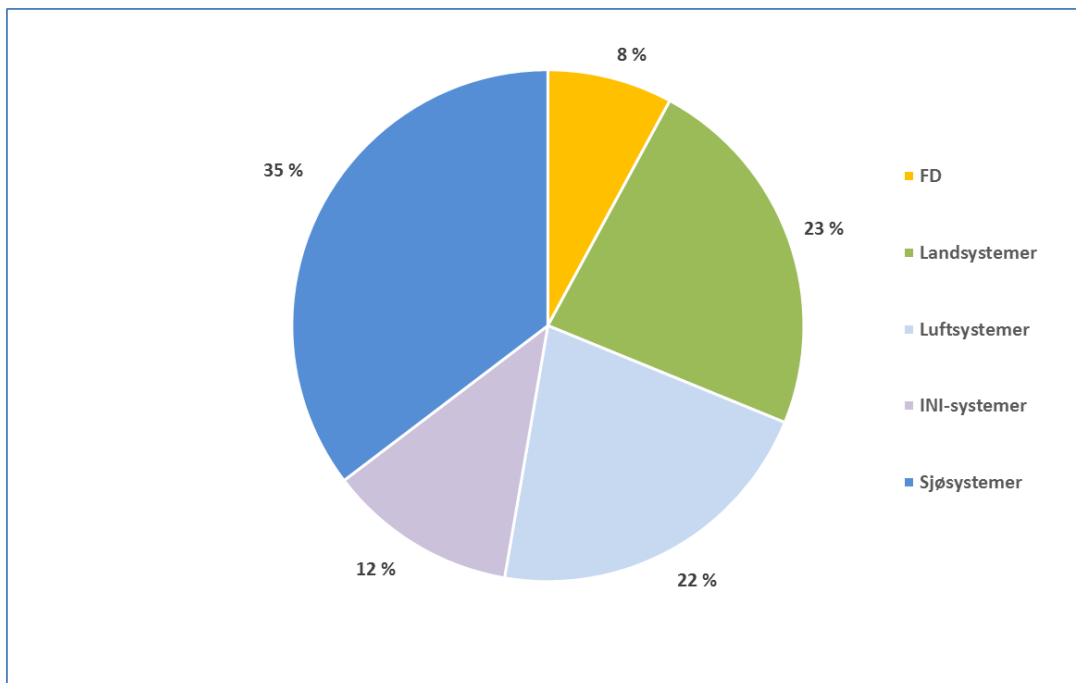
Etter at prosjektet er godkjent for gjennomføring, sender FD ut et gjennomføringsoppdrag (GO), normalt til FMA. Et prosjekt i denne fasen gis status som et godkjent prosjekt og blir betegnet med kode GP.

3. Hovedsatsinger

3.1 Hovedsatsinger i perioden 2017-2025

Figur 1- Investeringer (%-andel) fordelt på program i perioden 2017-2025, inkl. F-35-programmet. Det som blir finansiert under FD, er blant annet forprosjektering, forskning og utvikling (FoU) samt aktiviteter for å støtte investeringsvirksomheten.

Figur 2- Investeringer (%-andel) fordelt på program i perioden 2017-2025, ekskl. F-35-programmet. Det som blir finansiert under FD er blant annet forprosjektering, forskning og utvikling (FoU) samt aktiviteter for å støtte investeringsvirksomheten.

Fremskaffelsene i forsvarssektoren skal først sikre at pågående prosjekter ferdigstilles i den hensikt å sikre at tilgjengelighet og utholdenhet økes. Deretter skal det investeres i fremtidsrettede, strategiske kapasiteter, for blant annet å opprettholde situasjonsforståelse og kontroll.

Kapasiteter som ubåter, maritime overvåkingsfly og F-35 kampfly har prioritet i perioden. Reduksjoner på noen utvalgte områder gir muligheten for å satse på nye, moderne og slagkraftige systemer, samtidig som det bidrar til at viktige eksisterende kapasiteter styrkes og får økt tilgjengelighet og utholdenhet. Investeringsplanen i perioden skal bidra til Norges evne for å etablere nasjonal og alliert situasjonsforståelse i nord gjennom en styrking av flere kapasiteter.

LANDSYSTEMER

Kontaktperson:

Bjørn Ryen

Programleder Landsystemer

Forsvarsdepartementet

Telefon 23 09 64 55

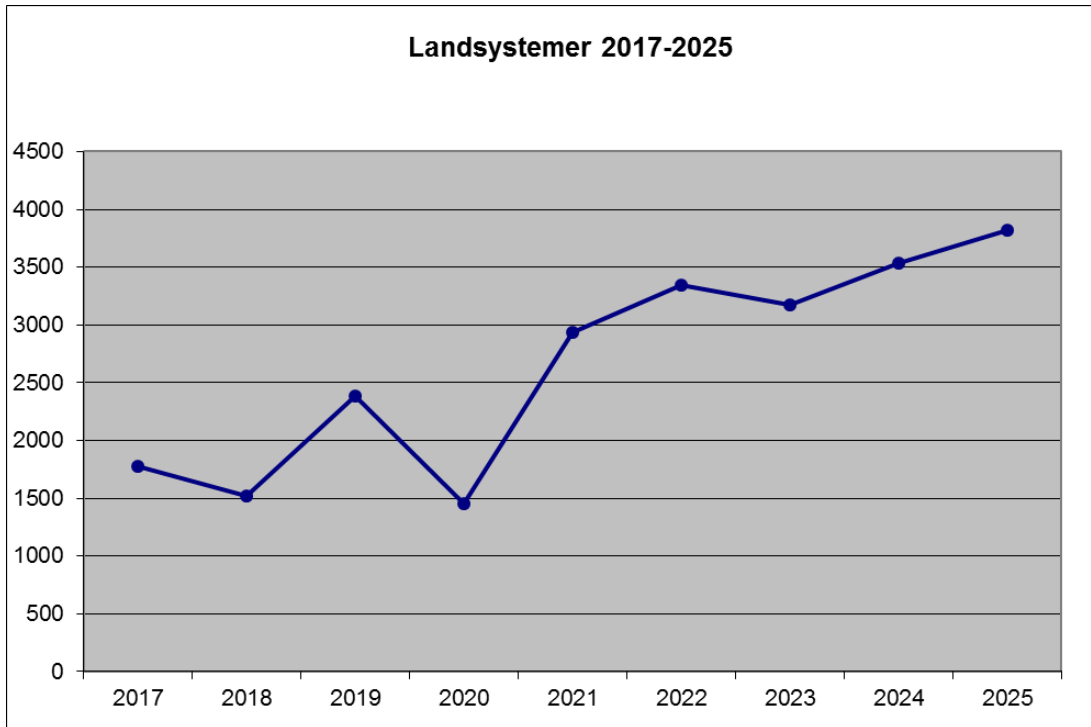
E-post: Bjorn.Ryen@fd.dep.no

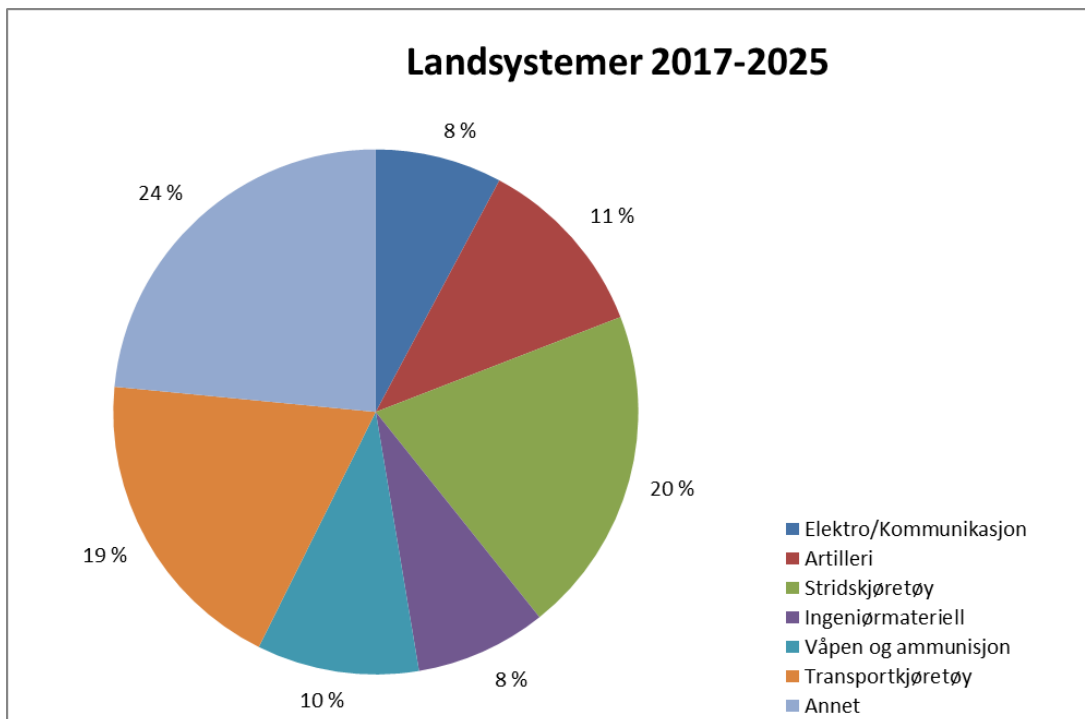
Foto 1 Torgeir Haugaard / Forsvaret

3.2 Landsystemer

Figur 3- Fordeling av investeringer på år (mill. kroner).

Figur 4- Hovedfordeling.

Innenfor programområde landsystemer prioriteres Hærens mekaniserte avdelinger.

Både kampavdelinger og støttefunksjoner står foran fornyelser og oppgraderinger av materiellparken. I tillegg er det en betydelig satsning på luftvernet innen landdomenet.

Hovedtyngden av investeringene innenfor programområdet landsystemer er:

- Kampkjøretøy og artilleri (middelstunget enhetlig panserkjøretøy – CV90, pansret stridsoppklaringsystem – CV90 og artilleri).
- Støttekjøretøy (bergepanser, brolegger og ingeniørpanservogn) på Leopard 2-chassis.
- Modernisering/levetidforlengelse av dagens stridsvogn Leopard 2.
- Oppgradering av M-113 og SISU pansrede kjøretøy.
- Videreføring av dagens moderne utrustning innen bekledning, beskyttelse, mobilitet og utholdenhet. Det legges opp til en kontinuerlig modernisering av soldatutrustningen, slik at det planlegges med nye prosjekter innenfor basisfunksjonene ildkraft, mobilitet, beskyttelse, logistikk og operative kommando- og kontrollsystemer (K2IS) fortløpende.
- Videre investeringer i blant annet utstyr for rens av CBR-forurenset personell og materiell, mottiltak mot improviserte sprengladninger og fleksible modubaserte sanitetssystemer. Programområdet anskaffer også materiell til spesialstyrkene, men disse anskaffelsene er ikke gitt full omtale i FAF.

Regjeringen har igangsatt en landmaktutredning og anbefalingene fra denne kan påvirke innretningen av investeringene innen programområde landsystemer.

Oversikt mulige og planlagte prosjekter

P nr	Prosjektnavn	Bakgrunn og overordnet mål	Omfang	Prosjekt-status	Kostnadsanslag	Planlagt gjennomføring									
						2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	
1514	SOF Landmobilitet 2	Anskaffe, reanskaffe eller levetidsforlenge deler av norske spesialstyrkers kapasiteter innenfor landmobilitet.	Omfang under utarbeidelse.	PP											
1531	SOF Innsatsmidler	Prosjektet vil oppgradere og/eller erstatte materiell innenfor basisfunksjonen innsatsmidler.	Diverse materiell innen flere kategorier.	PP											
2541	MLU - ROLE Sanitetssystemer	Teknisk modernisering og oppgradering av anskaffede sanitetssystemer i Forsvaret.	Oppgradering av Role 1- og Role 2-materiell.	MP	100-200 mill. kroner										
2559	Landbasert transportstøtte	Anskaffe landbasert transportstøttekapasitet for å sikre operative styrker rask, fleksibel og effektiv tilførsel av forsyninger og transportstøtte. Det er et mål å redusere antall lastevognchassis slik at utdanning og logistikk forenkles. Det er videre ønskelig å ha samme produsent på spesialkjøretøy.	Anskaffe omkring 300 lastevogner til Forsvaret, samtidig som ca. 500 lastevogner av arven videreføres i strukturen.	PP	1000-1400 mill. kroner										
2583	EOD robotsystemer	Anskaffe EOD-materiell (Explosive Ordnance Disposal) for å opprettholde og styrke Forsvarets EOD-kapasitet.	Erstatte dagens bomberoboter. Leveransen vil kunne inkludere vannskjærekapasitet, EOD-materiellsatser og materiell med evne til å kunne møte trusler fra kjemiske, biologiske, radiologiske, nukleære og eksplosive stridsmidler (CBRNE).	PP	100-300 mill. kroner										

P nr	Prosjektnavn	Bakgrunn og overordnet mål	Omfang	Prosjekt-status	Kostnadsanslag	Planlagt gjennomføring									
						2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	
4016	MDV til Forsvaret	Øke Forsvarets operative fleksibilitet for bedre å kunne møte situasjoner der tradisjonelle militære maktmidler er uegnet eller uhensiktsmessige.	Under vurdering.	PP	75-150 mil. Kroner										
4018	Hånd- og avdelingsvåpen	Prosjektet skal bidra til at Forsvarets konvensjonelle styrkers hånd- og avdelingsvåpen fungerer optimalt og kan gi den effekt som kreves for gjennomføring av oppdrag.	I utgangspunktet skal dette innkjøpet dekke behovet til de konvensjonelle styrkene i Forsvaret.	PP	300-500 mill. kroner										
4032	Vernemasker til Forsvaret	Sikre at Forsvaret har personlige vernemasker og filtre som gir tilstrekkelig beskyttelse til alt personell som skal delta i operasjoner der det er fare for kontakt med kjemiske, biologiske eller radiologiske trusselstoffer. Herunder kommer også åndedrettsvern for spesielle funksjoner hvor normal vernemaske og filter ikke gir tilfredsstillende beskyttelse.	Dette skal dekke behovet til hele Forsvaret, inkl. noen spesialistfunksjoner.	PP	250-400 mill. kroner										
4038	Bekledning og beskyttelse 2	Prosjektet skal anskaffe system for ballistisk kroppsbeskyttelse og hodebeskyttelse, samt system for personlig kamouflasje. Dette er materiell som det alltid vil være behov for i enhver konflikt, innenlands som utenlands, og som vil benyttes både til trening og deployering fra første dag.	Materiellet hører hjemme i strukturen i alle forsvarsgrener. Hovedsakelig er materiellet enkeltmannsutstyr, men noe er også avdelingsmateriell på lags-/troppsnivå.	PP	300-500 mill. kroner										
4039	Utholdenhet2	Prosjektets målsetting er å anskaffe materiell for å øke utholdenheten til soldater og avdelinger på alle nivå, for bruk	Under vurdering.	MP	150-250 mill. kroner										

P nr	Prosjektnavn	Bakgrunn og overordnet mål	Omfang	Prosjekt-status	Kostnadsanslag	Planlagt gjennomføring									
						2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	
		under relevante trenings- og operasjonsmiljø i inn- og utland.													
4041	Mindre dødelige kapasiteter	Øke Forsvarets operative fleksibilitet for bedre å kunne møte situasjoner der tradisjonelle militære maktmidler er uegnet eller uhensiktsmessige.	Under vurdering.	MP	75-150 mill. kroner										
4042	Nye ammunisjonstyper	Prosjektet skal følge den teknologiske utviklingen, og vurdere nye potensielle ammunisjonstyper for bruk i Forsvaret.	Prosjektet omfatter ammunisjon til handvåpen opp til 12,7 mm, men øg enkelte større kaliber kan bli vurdert, som for eksempel M72 eller tilsvarende våpen.	MP	100-300 mill. kroner										
4043	Mørkeutrustning 2	Mørkeutrustningsmateriell som vil øke soldatenes nivå innenfor denne kapasiteten.	Under vurdering.	MP	100-200 mill. kroner										
4045	Oppdatert skredredningsmateriell	Skredmateriell til bruk i Forsvaret.	Under vurdering.	MP	25-75 mill. kroner										
5007	Artillerilokaliseringsserieradare - serieanskaffelse	Det utvikles en prototype av en oppdatert artillerilokaliseringsserieradar i det allerede godkjente prosjektet 5021. Etter at prototypen er evaluert vil det bli tatt en avgjørelse hvorvidt man skal starte en serieproduksjon i prosjekt 5007.	Et mindre antall radarer tilpasset Forsvarets fremtidige struktur.	PP	200-350 mill. kroner										
5020	Ledelsespanservogn	Oppdatere eksisterende M113 pansrede kjøretøy til div. ledelsesfunksjoner i brigaden.	Inntil 16 kjøretøy oppgraderes.	PP	100-300 mill. kroner										
5045	Broleggerpanservogn	Erstatte eksisterende Leopard 1-vogner med nye basert på Leopard 2-chassis.	Inntil åtte kjøretøy.	PP	400-550 mill. kroner										

P nr	Prosjektnavn	Bakgrunn og overordnet mål	Omfang	Prosjekt-status	Kostnadsanslag	Planlagt gjennomføring									
						2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	
5049	Ingeniørpanservogn	Erstatte eksisterende Leopard 1-vogner med nye vogner basert på Leopard 2-chassis	Inntil åtte kjøretøy.	PP	400-600 mill. kroner										
5240	Bombekasterammunisjon 81mm	Anskaffe ny ammunisjon og/eller brannrør til eksisterende 81 mm bombekaster, ev. revidere eksisterende ammunisjon.	Spreng-, lys- og røykammunisjon for BK.	PP	75-150 mill. kroner										
5475	Elektronisk mottiltak	Videreføre EK-kapasiteten i Hæren. Dette gjøres ved enten å levetidsforlenge eksisterende system eller gjennomføre en nyanskaffelse.	Et antall tilsvarende dagens beholdning.	PP	300-500 mill. kroner										
5447	Artillerisystem 155 mm	Anskaffe nytt 155 mm skyts til artilleriet med tilhørende logistikk og noe ammunisjon.	Inntil 24 stk. nye skyts.	PP	1500-3000 mill. kroner										
5096	Overvåknings-/ og etterretningssystemer på dypet	Prosjektet skal fremskaffe ulike sensorsystemer for bruk på dypet til støtte for Hærens operasjoner og JISR-operasjoner.	Under vurdering.	MP	400-600 mill. kroner										
5066	Skole- og simulatormateriell	Hensikten med prosjektet er å dekke utdanningsbehovet for grunnleggende og videregående kjøretrening i simulator for dagens stridskjøretøy og taktiske kjøretøy, og være skalerbar, slik at andre og nye kjøretøy kan implementeres.	Prosjektet skal bl.a. erstatte dagens kjøresimulator og utvide dens kapasiteter og muligheter. Videre skal dagens stabs- og ledertrener erstattes.	MP	150-250 mill. kroner										
5093	Lette pansrede patroljekjøretøy II	Anskaffe lette pansrede patroljekjøretøyer til Hæren for økt beskyttelse med god mobilitet for oppdrag hvor de tyngre plattformene ikke er egnet eller hensiktsmessige.	Under vurdering.	MP	750-1000 mill. kroner										

P nr	Prosjektnavn	Bakgrunn og overordnet mål	Omfang	Prosjekt-status	Kostnadsanslag	Planlagt gjennomføring									
						2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	
5094	Lette terrengkjøretøy sommer/vinter del II	Erstatte eksisterende lette terrengkjøretøy (LTK) sommer og vinter da disse er i ferd med å bli utdatert og har passert sin tekniske levealder. LTK nyttes til en rekke ulike formål, bl.a. rekognoserings-, oppklarings-, våpenbærer- og ildledelsesfunksjoner, samt for vakthold og sikring.	Et antall LTK til hele Forsvaret. Antall under vurdering.	MP	75-150 mill. kroner										
5095	Erstatning JAVELIN	Opprettholde evnen til å bekjempe tungt pansret materiell. Det er behov for PB-systemer som trenger gjennom motstanderens APS-systemer og som har ødeleggende effekt på målet. PB systemene bør ha like lang, eller lenger rekkevidde enn motstanderen.	Minimum 100 systemer.	MP	200-350 mill. kroner										
5092	Erstatning MB 240GD Feltvogn	Erstatning av eksisterende feltvogn Mercedes-Benz 240GD anskaffet på 1980-tallet. Disse vognene har møtt sin tekniske levealder, og er preget av gammel teknologi med høye drifts- og vedlikeholdskostnader. Det planlegges også anskaffet tilhengere.	Upansrede feltvogner m/tilhengere til hele Forsvaret. Antallet under vurdering.	MP	1000-1500 mill. kroner										
5091	Luftvern bærbart GSV	Styrkingen av Hæren i Finnmark støttes med anskaffelse av integrert og kvalifisert bærbart luftvern.	Under vurdering.	MP	75-150 mill. kroner										
5098	Erstatning Minerydder Mekanisk og MICLIC	Prosjektet skal modernisere Hydrema mekanisert minerydder slik at levetiden på denne forlenges. Videre skal prosjektet tilføre Hæren eksplosivt gjennombrytningskapasitet, gjennom anskaffelse av	Under vurdering.	MP	75-150 mill. kroner										

P nr	Prosjektnavn	Bakgrunn og overordnet mål	Omfang	Prosjekt-status	Kostnadsanslag	Planlagt gjennomføring									
						2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	
		multihenger med eksplosivt ryddesystem.													
5099	NANO UAV II	Grunnet den raske utviklingen innen UAS, antas det at det på anskaffelsestidspunktet vil det være flere aktuelle systemer tilgjengelig på markedet. Hensikten med prosjektet er å anskaffe fremtidig Nano UAS til Forsvaret. Prosjektet skal anskaffe og driftsette tilgjengelig moden teknologi, og er ikke et utviklingsprosjekt.	Under vurdering.	MP	150-300 mill. kroner										
5065	Områdekontroll	Hensikten er å anskaffe et moderne, effektivt og hurtig deployerbart system for områdekontroll. Systemet vil basere seg på NATO-konseptet Area Access Control (AAC). Prosjektet vil gi en personellfattig struktur en mest mulig effektiv og fleksibel evne til å kontrollere, herunder overvåke og nekte adgang til, områder i tid og rom.	Under vurdering.	MP	400-600 mill. kroner										
5068	Narretiltak	Hensikten er å anskaffe div. narretiltak for å bidra til beskyttelse og overlevelsessevne for Forsvarets avdelinger under operasjoner, herunder spesielt kritiske og høyverdige kapabiliteter.	Under vurdering.	MP	100-200 mill. kroner										
2590	CBRN - påvisnings- og merkemateriell til Forsvaret	Ivareta og øke evnen til påvisning av farlige stoffer i Forsvarets operative avdelinger.	Erstatte eksisterende materiell for CBRN-vernlag, CBRN-spesialister og EOD-enheter.	PP	75-150 mill. kroner										

P nr	Prosjektnavn	Bakgrunn og overordnet mål	Omfang	Prosjekt-status	Kostnadsanslag	Planlagt gjennomføring								
						2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
2591	Kommandoplassmateriell til Forsvaret	Kommandoplassmateriell (KPM) nyttes av alle forsvarsgrener ifm. ledelse og gjennomføring av operasjoner. Prosjektet skal bl.a. gi økt operativ nytte, forbedret og mer stabil evne til K2 i Brig N, økt mobilitet, raskere etablering og riving og økt fleksibilitet og evne til å nytte beskyttet infrastruktur.	Taktisk mobil kommandoplassenhet, deployerbar modulær kommandoplassenhet, kraftverk (stort og lite), teltløsninger, koplass og forlegning, infrastruktur-sats, etableringsmateriell (sats).	MP	300-500 mill. kroner									
2592	Lendegående bergingskapasitet til Forsvaret	Anskaffe lendegående bergingskapasitet som dekker behovet i kl. 1 for Forsvaret. Det er i dag ingen bergingskapasitet innenfor kl. 1.	Bygge ny lett lendegående bergingskapasitet på plattformen kvalifisert i P 5002 og P 2578 (dvs. M113), samt videreføre og utnytte restlevertid innenfor middels lendegående bergingskapasitet (kl 2).	MP	100-250 mill. kroner									
2593	Utøket kapabilitet på LPE (Light Portable Excon)	Oppgradere og øke kapabilitetene til Kamptreningscenterets (KTS) Light Portable Excon (LPE) for å muliggjøre en kvalitetsmessig god oppfølging av større tosidige instrumenterte øvelser også utenfor Rena/ Rødsmoen. Hærens avdelinger kan i større grad lokalt gis tilsvarende treningsmuligheter som det som kan tilbys på Rena.	Fem autonome antenner for Data Aquisition Network (DAN), fasiliteter for LPE med nødvendig infrastruktur og egen strømforsyning, mobilt radionettverk for O/C, økt kapasitet på serversiden i LPE slik at den klarer å håndtere forventet datamengde.	MP	25-75 mill. kroner									
5090	Videreføring av panserbekjempelse	Sikre at Forsvaret opprettholder, og forbedrer, en relevant og slagkraftig kapasitet til å bekjempe pansrede trusler etter 2020.	Omkring 100 systemer.	MP	600-1000 mill. kroner									

SJØSYSTEMER

Kontaktperson:

Bjørn Schjerven

Programleder Sjøsystemer

Forsvarsdepartementet

Telefon 23 09 65 87

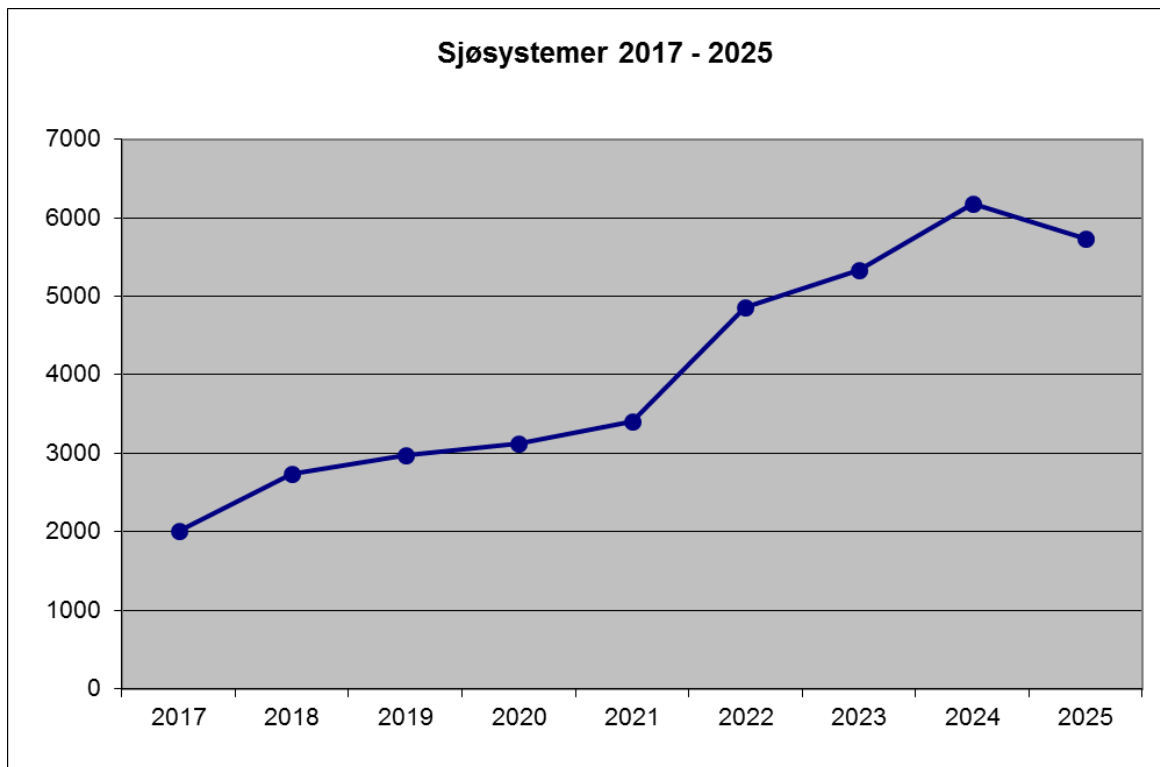
E-post: Bjorn.Schjerven@fd.dep.no

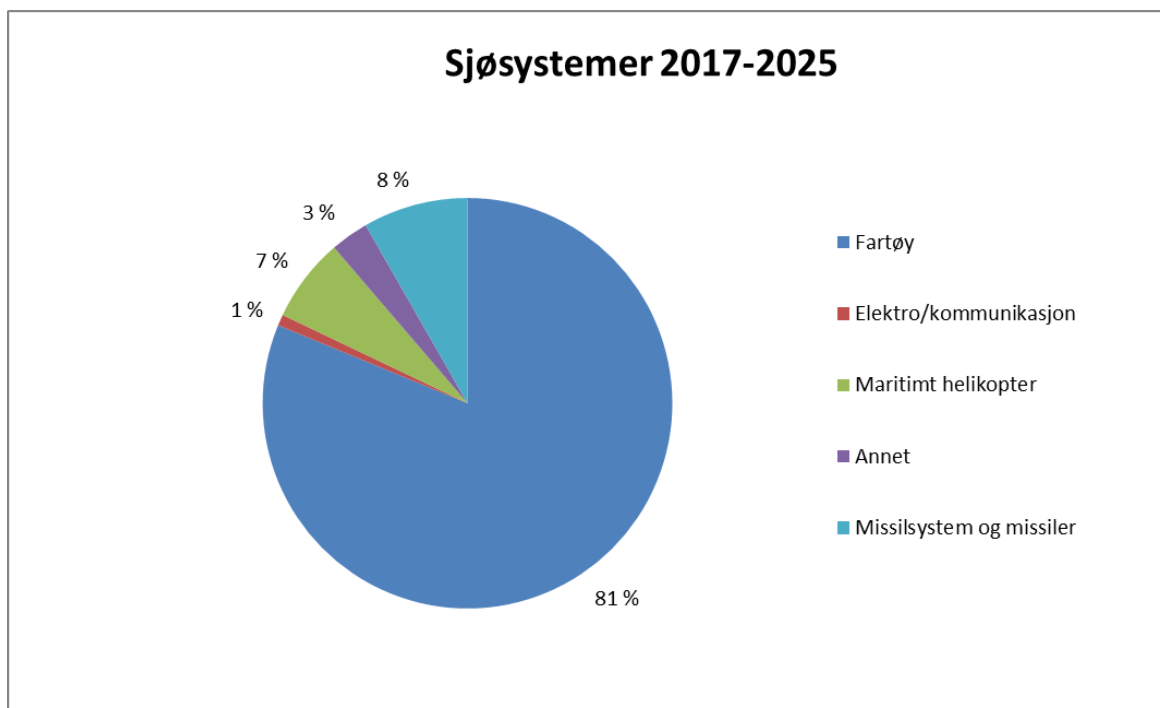
Foto 2 Torbjørn Kjosvold / Forsvaret

3.3 Sjøsystemer

Figur 5- Fordeling av investeringer på år (mill. kroner).

Figur 6- Hovedfordeling.

I programområdet sjøsystemer er hovedtyngden av investeringene knyttet til fartøyer og tilhørende våpensystem. Noen av de større prosjektaktivitetene i kommende periode er:

- **Nytt sjømålsmissil (NSM)**
Nytt sjømålsmissil er produsert av KDA og er Sjøforsvarets hovedvåpen mot overflatemål. Prosjekt P6025 NSM MLU skal forberede og gjennomføre en fremtidig oppdatering og oppgradering av sjømålsmissilene. Prosjektet planlegges gjennomført som et samarbeidsprosjekt med Tyskland, som har til hensikt å anskaffe en oppgradert versjon av missilet.
- **Undervannsbåter**
Sjøforsvarets undervannsbåter er en strategisk kapasitet i Forsvaret. Norge planlegger å erstatte dagens ULA-klasse gjennom et samarbeid med Tyskland om bygging av nye ubåter. Nasjonalt vil anskaffelsen skje gjennom P6346 Nye ubåter. Inntil de nye undervannsbåtene er levert og klar for innfasing i Sjøforsvaret skal ULA-klassen oppdateres for å sikre nødvendig videreføring av operative evne. Dette blir ivaretatt gjennom prosjektene P6345 Videre oppdatering av ULA-klassen og P6370 Mellomløsning ULA-klassen.
- **Nye helikopterbærende kystvaktfartøy**
Kystvaktens Nordkapp-lassen er havgående patruljefartøyer som har til oppgave å løse Kystvaktens oppdrag i havområdene. Fartøyene nærmer seg seg 40 års tjeneste og planlegges erstattet av nye helikopterbærende fartøyer med isforsterkning som anskaffes gjennom P6615 Nytt fartøy til ytre kystvakt. Oppdraget om bygging av de nye fartøyene er bestemt å gå til et norsk verft.
- **Fridtjof Nansen-klasse fregatt**
Norge er et av 12 medlemsland i NATO Sea Sparrow Project (NSPO) som leder prosjektaktiviteten rundt luftvernmissilet som er om bord på Fridtjof Nansen-klasse fregatt. For å sikre at missilsystemet innehar nødvendig teknisk og operativ relevans til å møte fremtidige trusler skal systemet gjennomgå en oppdatering og oppgradering. Nasjonalt gjennomføres dette arbeidet gjennom P6192 Oppgradering luftvernmissil til Fridtjof Nansen-klasse fregatt.

Fregatten skal mot slutten av perioden også gjennomgå en teknisk oppdatering for å sikre levetidsforlengelse og videreføring av fartøyenes operative evne. Dette arbeidet omfatter et stort antall systemer om bord og vil bli organisert i prosjekt P6096 MLU Fregatt.

Oversikt mulige og planlagte prosjekter

P nr	Prosjektnavn	Bakgrunn og overordnet målsetning	Omfang	Prosjekt-status	Kostnadsanslag	Planlagt gjennomføring									
						2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	
6004	IFF til Sjøforsvaret	Prosjektet skal anskaffe og integrere en ny generasjon IFF (Identification Friend or Foe) til Sjøforsvarets overflatekampfartøyer slik at fartøyene også i fremtiden kan opprettholde tilstrekkelig operativ evne og tilfredsstillende NATO-krav.	Prosjektet omfatter alle Sjøforsvarets fregatter (5) og korvetter (6) og innebærer anskaffelse av nødvendig program- og maskinvare for å integrere den siste versjonen av IFF i fartøyenes kampsystem.	PP	50-100 mill.kroner										
6025	MLU for NSM	Prosjektet skal oppdatere og oppgradere Sjøforsvarets beholdning av NSM-missiler slik at missilsystemet opprettholder tilstrekkelig operativ ytelse gjennom den resterende delen av levetiden.	Prosjektet vil inkludere erstatning som nødvendig av delsystemer grunnet bl.a. ukurans samt nødvendige oppgraderinger for å opprettholde missilsystemets operative evne ut levetiden. Omfanget gjelder selve missilene og i den grad det er nødvendig også den fartøysintegreerte delen av missilutrustningen	PP	500-750 mill. kroner										
6096	MLU Fregatt	Prosjektet skal oppdatere og oppgradere Sjøforsvarets fem fregatter i Nansen klassen slik at fartøyene opprettholder tilstrekkelig operativ ytelse gjennom den resterende delen av levetiden.	Prosjektet vil inkludere erstatning som nødvendig av delsystemer grunnet bl.a. ukurans samt nødvendige oppgraderinger for å opprettholde fregattstrukturens operative evne ut levetiden.	MP	4000-6000 mill. kroner										
6346	Nye ubåter	Prosjektet skal anskaffe en moderne og fremtidsrettet undervannsbåtstruktur til erstatning for dagens Ula klasse.	Prosjektet omfatter anskaffelse av en struktur på fire stk. nye undervannsbåter. Prosjektet skal også anskaffe nødvendig EBA og støtteutrustning for å understøtte opplæring, vedlikehold og annen forsvarlig drift gjennom levetiden.	PP	> 15000 mill. kroner										

P nr	Prosjektnavn	Bakgrunn og overordnet målsetning	Omfang	Prosjekt-status	Kostnadsanslag	Planlagt gjennomføring								
						2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
6359	Fremtidig maritim minemottiltakskapabilitet	Prosjektet skal anskaffe en moderne og fremtidsrettet minemottiltakskapabilitet med tilstrekkelig operativ kapasitet og ytelse samt med økt vekt på ubemannede og autonome systemer.	Prosjektet omfatter anskaffelse av all utrustning nødvendig for å utgjøre en moderne minemottiltakskapabilitet med teknisk levetid og operativ ytelse i et 20–30 års perspektiv. Konseptvalg er ennå ikke foretatt, men løsningen vil i økende grad inkludere ubemannede og autonome delelementer.	PP	1500-3000 mill. kroner									
6360	Gjenanskaffelse av narremiddel	Prosjektet skal gjennomføre en oppgradering av selvforsvarssystemer (soft kill) på Sjøforsvarets korvetter.	Prosjektet vil inkludere erstatning som nødvendig av delsystemer grunnet bla ukurans samt nødvendige oppgraderinger for å opprettholde korvettstrukturens evne til effektivt selvforsvar ut levetiden. Dette omfatter anskaffelse av nødvendig og moderne ammunisjon til korvettenes selvforsvarssystem.	MP	10-100 mill. kroner									
6608	Mid life update KV Svalbard	Prosjektet skal oppdatere og oppgradere KV Svalbard slik at fartøyet opprettholder tilstrekkelig operativ ytelse gjennom den resterende delen av levetiden.	Prosjektet vil inkludere erstatning som nødvendig av delsystemer grunnet bl.a. ukurans samt nødvendige oppgraderinger for å opprettholde KV Svalbards operative evne ut levetiden.	MP	100-300 mill. kroner									
6615	Nytt fartøy til ytre kystvakt	De tre helikopterbærende kystvaktfartøyene i Nordkappklassen er i ferd med å nå sin tekniske levealder. Stortinget har besluttet å erstatte denne kapasiteten med tre nye KV-fartøyer med samme rolle og tilstrekkelige moderne egenskaper.	Omfanget er anskaffelse av en struktur på tre stk. nye havgående og helikopterbærende kystvaktfartøyer med evne til å operere effektivt i nordlige og arktiske farvann. Prosjektet skal også anskaffe nødvendig støtteutrustning for å understøtte opplæring, vedlikehold og annen forsvarlig drift gjennom levetiden.	GP	5000-7000 mill kroner									

P nr	Prosjektnavn	Bakgrunn og overordnet målsetning	Omfang	Prosjekt-status	Kostnadsanslag	Planlagt gjennomføring								
						2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
6618	MLU KV Harstad	Prosjektet skal oppdatere og oppgradere KV Harstad slik at fartøyet opprettholder tilstrekkelig operativ ytelse gjennom den resterende delen av levetiden.	Prosjektet vil inkludere erstatning som nødvendig av delsystemer grunnet bl.a. ukurans samt nødvendige oppgraderinger for å opprettholde KV Harstads operative evne ut levetiden.	MP	100-200 mill. kroner									
6619	Erstatning Hurtiggående Patruljebåter (HPB)	De fem KV-fartøyene i Nornen klassen er utrustet med hurtiggående patruljebåter (HPB) for å sikre evne til hurtig reaksjon i operasjoner i indre farvann. HPB strukturen er i ferd med å nå teknisk levealder og må erstattes for å opprettholde Nornen-klassens operative kapasitet.	Prosjektet skal anskaffe minimum 5 stk. nye HPB-er med tilstrekkelige egenskaper mht. oppdrag og rolle samt med karakteristika som gjør at de kan opereres som en integrert del av Nornen-klassen. Prosjektet skal også anskaffe nødvendig støtteutrustning for å understøtte opplæring, vedlikehold og annen forsvarlig drift av HPB-ene gjennom levetiden.	MP	25-75 mill. kroner									
6623	MLU NH90	Prosjektet skal oppdatere og oppgradere NH90 helikoptrene slik at de opprettholder tilstrekkelig operativ ytelse gjennom levetiden.	Prosjektet omfatter alle Luftforsvarets 14 maritime NH90 helikoptre. Omfanget vil inkludere erstatning av delsystemer grunnet bl.a. ukurans samt nødvendige oppgraderinger for å opprettholde helikopterstrukturens operative evne ut levetiden.	MP	750-1500 mill. kroner									

P nr	Prosjektnavn	Bakgrunn og overordnet målsetning	Omfang	Prosjekt-status	Kostnadsanslag	Planlagt gjennomføring									
						2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	
6380	KJK Oppgradering 1	Prosjektet skal anskaffe nødvendig materiell til KJK slik at enhetes operative evne sikres videreført samt legge til rette for vedtatt videreutvikling.	Prosjektet vil omfatte en større mengde artikler i et begrenset antall tilpasset KJKs behov og egenart herunder avanserte håndholdte sensorer og KKIS utrustning. Spesielt skal prosjektet medvirke til KJKs evne til å støtte Sjøforsvaret ifb. bordingsoperasjoner herunder anskaffe hensiktsmessige bordingsbåter samt annen nødvendig bordingsutrustning.	MP	200-500 mill. kroner										
6381	KJK Ildkraft	Prosjektet skal erstatte dagens bakkebaserte Hellfire missilsystem med et system med tilsvarende evner og egenskaper mot mål på sjø og land.	Prosjektet omfatter anskaffelse av et antall missiler med nødvendig launcher- og ildledelsesutrustning til å utruste 4-6 missilgrupper innenfor KJKs organisasjon.	MP	200-500 mill. kroner										
6367	Avhending ULA-klassen UBÅT	Prosjektet skal sørge for en forsvarlig og effektiv sikkerhets- og miljømessig utfasing og avhending av dagens struktur med seks undervannsbåter i Ula klassen.	Omfanget er utfasing og avhending av de seks undervannsbåtene i Ula klassen samt alt klassespesifikt landbasert materiell som ikke skal videreføres ifb. nye undervannsbåter	MP	750-1500 mill. kroner										
6691	Dykkeapparat - blandingsgass til Sjøforsvaret	Sjøforsvaret skal ha evne til å kunne gjennomføre undervannsoperasjoner og Minedykkerkommandoen er en sentral del av denne kapasiteten. Prosjektet skal bidra til at Minedykkerkommandoen operative evne til å gjennomføre oppdrag under vann opprettholdes på et tilstrekkelig nivå.	Prosjektet omfatter anskaffelse av en dykkerutrustning (blandingsgass) tilpasset Minedykkerkommandoen behov både mtp. omfang (antall) og ytelse. Prosjektet skal også anskaffe nødvendig støtteutrustning for å understøtte opplæring, vedlikehold og annen forsvarlig drift gjennom levetiden.	PP	50-100 mill. kroner										

P nr	Prosjektnavn	Bakgrunn og overordnet målsetning	Omfang	Prosjekt-status	Kostnadsanslag	Planlagt gjennomføring								
						2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
6693	Oppgradering av IFF for NH90	Prosjektet skal anskaffe og integrere en ny generasjon IFF til Luftforsvarets maritime helikotre av typen NH90 slik at disse i fremtiden også kan opprettholde operativ evne og tilfredsstillende NATO-krav. Prosjektet skal i tillegg anskaffe, installere og integrere AIS systemet i helikoptrene.	Prosjektet omfatter alle Luftforsvarets maritime NH90 helikotre (14) og innebærer anskaffelse av nødvendig program- og maskinvare for å integrere den siste versjonen av IFF samt AIS i helikoptrenes kampsystem.	MP	100-200 mill. kroner									
6692	Kran og Daviter til Fridtjof Nansen klassen	Prosjektet skal sikre fregattene kapasitet til å medbringe og operere hensiktsmessige mindre, hurtigående båter ifb. bl.a. bordingsoperasjoner.	Prosjektet omfatter alle Sjøforsvarets fregatter (5) og innebærer anskaffelse og installasjon av nye davitt og kransystemer - inkludert skrogtilpasninger som nødvendig - tilpasset oppdatert behov.	PP	75-150 mill. kroner									

LUFTSYSTEMER

Kontaktperson:

Jan Ronny Fagereng

Programleder Luftsystemer

Forsvarsdepartementet

Telefon 23 09 64 32

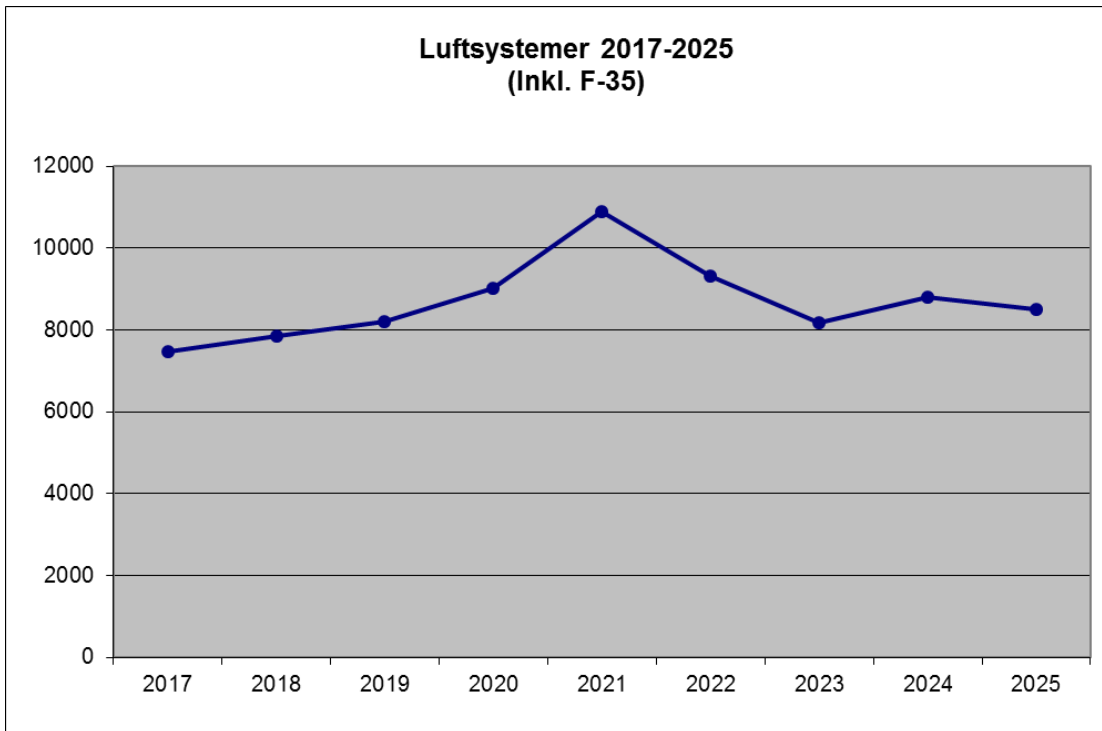
E-post: Jan-Ronny.Fagereng@fd.dep.no

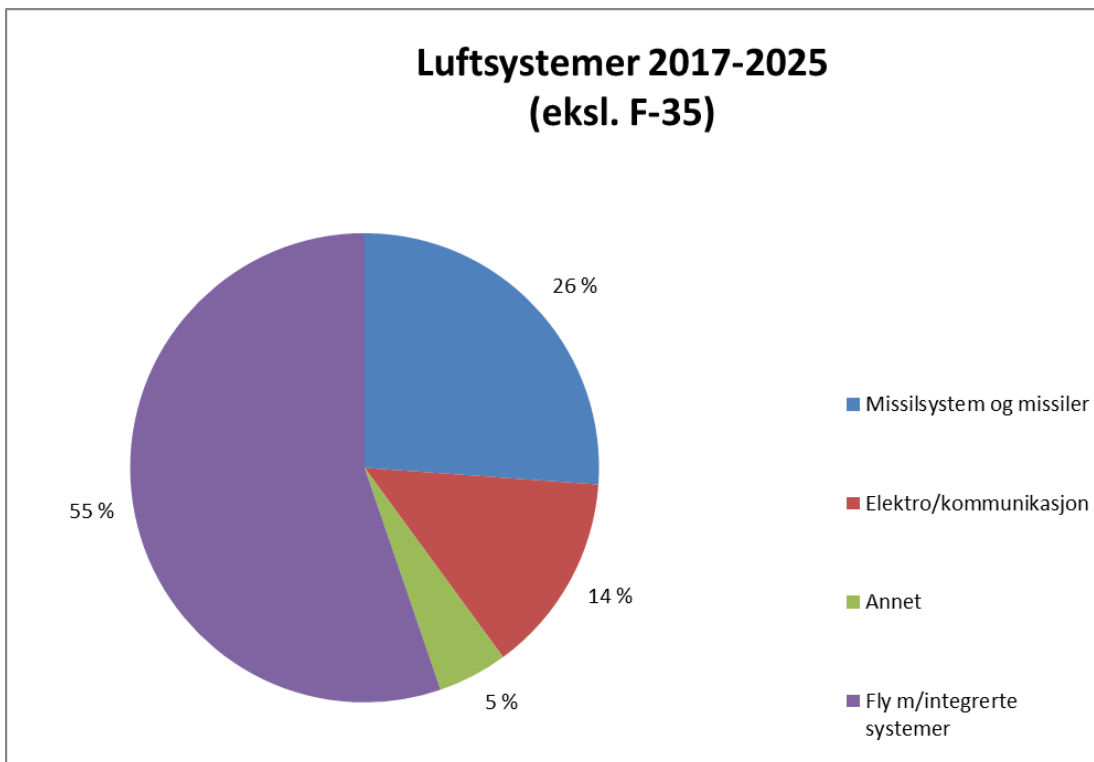
Foto 3 Lars Magne Hovtun / Forsvaret

3.4 Luftsystemer

Figur 7- Fordeling av investeringer på år (mill. kroner).

Figur 8- Hovedfordeling.

Hovedtyngden av investeringene innenfor programområdet luftsystemer er:

- Videreføring og oppgradering av F-16 som et førstelinjes kampfly fram til det blir erstattet av F-35 (de første ble levert 2015 (treningsfly)).
- Videreføring av MPA- og ISR-kapasitet.
- Militær luftromsovervåking – utskifting av sensorer og bidrag til NATOs integrerte kontroll- og varslingskjede (K&V).
- Oppgradering av IFF for Luftforsvaret.

Oversikt mulige og planlagte prosjekter

P nr	Prosjektnavn	Bakgrunn og overordnet målsetning	Omfang	Prosjekt-status	Kostnadsanslag	Planlagt gjennomføring									
						2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	
2078	Sensorer for militær luftromsovervåking	Eksisterende sensorer (Sindre I, FPA-110 og ARS-8) er aldrende og må erstattes. Hensikten med prosjektet er å opprettholde og forbedre dagens dekningsvolum, og sikre at Forsvaret kan oppdage og følge eksisterende og kjente nye typer luftfartøy i luftrommet gjennom kontinuerlig å overvåke nasjonalt og tilstøtende luftrom.	Anskaffe nye sensorer for militær luftromsovervåking som skal erstatte dagens Sindre I, FPS-110 og ARS-8.	PP	2500-4000 mill. kroner										
2588	Sanseillasjonssimulator	Hensikten med prosjektet er å erstatte materiell som må fases ut grunnet oppnådd teknisk levetid. Anskaffelse av en ny sanseillasjonssimulator skal bidra til å forebygge flyulykker og hendelser forårsaket av sanseillasjoner gjennom å videreføre og forbedre spesifikk trening.	Anskaffelse av ny sanseillasjonssimulator som erstatning for dagens sanseillasjonssimulator ved Flymedisinsk Institutt (FMI).	PP	25-75 mill. kroner										
7820	MLU C-130J	Hensikten er å oppdatere og oppgradere C-130 J slik at de viderefører sin operative relevans i takt med den operative og teknologiske utviklingen.	Oppgradere plattformens operative kapasitet i takt med den teknologiske utviklingen.	MP	1500-2500 mill. kroner										
7821	Erstatning MSAM-missil	Hensikten med prosjektet er å forbedre Forsvarets evne til beskyttelse mot moderne våpentrusler fremført gjennom luften.	Anskaffe et hensiktsmessig antall missiler med riktig kvalitet til erstatning for dagens AIM-120.	MP	2000-3500 mill. kroner										

P nr	Prosjektnavn	Bakgrunn og overordnet målsetning	Omfang	Prosjekt-status	Kostnadsanslag	Planlagt gjennomføring								
						2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
7720	F-35 Oppgraderinger	Hensikten med prosjektet er å forbedre Forsvarets evne til å gjennomføre offensive og defensive luftoperasjoner. For å oppnå dette må kampflyvåpenet oppgraderes tilsvarende utviklingen i potensielt trusselbilde og tilhørende ambisjonsnivå.	Oppdatere/oppgradere F-35 iht. produsentens program for utvikling av plattformen og tilpasset nasjonalt/NATO ambisjonsnivå jf. allerede etablerte prosesser.	MP	7000-9000 mill. kroner									
7400	Nytt skolefly (Safari)	Hensikten er å erstatte dagens system for seleksjonsflyging med et nytt når skoleflyene Saab Safari har nådd sin levetid.	Formålet med prosjektet er å anskaffe nytt system for seleksjonsflyging.	MP	100-200 mill. kroner									
7626	Videreføring Bell 412	Spesialstyrkenes evne til å gjennomføre operasjoner skal økes ved at Bell 412 dedikeres til støtte for Forsvarets spesialstyrker, spesielt gjennom forbedret mobilitet og ved å benytte Bell 412 i ildstøtteoppdrag. Helikopteret skal tilpasses det nye oppdraget.	Bell 412 skal utgjøre SOF-helikopterkapasiteten og dette medfører at videreføring av Bell 412 planlegges for å sette maskinene i best mulig stand til å løse oppdraget som SOF-helikopterkapasitet fra 2019. Minimum 12 stk. Bell 412 skal inngå i denne kapasiteten og skal prioriteres i prosjektet.	MP	450-700 mill. kroner									
7167	Sindre II levetidsforlengelse	Hensikten med prosjektet er å levetidsforlenge Sindre II for å opprettholde evnen til relevant luftromsovervåking.	Anskaffe materiell for oppgradering av Sindre II-sensorene slik at de opprettholder relevant evne til luftromsovervåking.	MP	750-1300 mill. kroner									

P nr	Prosjektnavn	Bakgrunn og overordnet målsetning	Omfang	Prosjekt-status	Kostnadsanslag	Planlagt gjennomføring								
						2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
7571	Overvåkningssystem for Baseforsvar	Hensikten er at baseforsvarskapasiteten utvides og moderniseres med moderne overvåkingsutstyr og annen relevant utrustning. Forsvarets prioriterte baser beskyttes ytterligere gjennom et sterkt baseforsvar, relevante operasjonsplaner og et nødvendig fokus på passive beskyttelsestiltak. Ørland, Evenes (Luft), Haakonsværn og Ramsund (Sjø) skal beskyttes av et robust baseforsvar i tillegg til luftvern og andre sikringstiltak. Baseforsvar er et viktig element i daglig vakthold og sikring, og for beskyttelse av baser i krise eller væpnet konflikt.	Formålet med prosjektet er å anskaffe moderne overvåkingsutstyr	MP	15-30 mill. kroner									
7627	Langtrekkende Luftvern/Områdeluftvern	Hensikten med prosjektet er å forbedre Forsvarets evne til beskyttelse mot moderne våpentrusler fremført gjennom luften.	Anskaffe blant annet sensorer og missiler som tilfører dagens luftvern evne til langtrekkende beskyttelse.	MP	3000-5000 mill. kroner									
7621	Oppgradering NASAMS	Hensikten med prosjektet er å forbedre Forsvarets evne til beskyttelse mot moderne våpentrusler fremført gjennom luften.	Oppgradere NASAMS slik at det kan integrere med langtrekkende sensorer for luftromsovervåking samt ta i bruk nye missiler som erstatter dagens AIM-120.	MP	450-650 mill. kroner									

P nr	Prosjektnavn	Bakgrunn og overordnet målsetning	Omfang	Prosjekt-status	Kostnadsanslag	Planlagt gjennomføring									
						2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	
7623	Anskaffelse av ny IFF-kapasitet for NASAMS	Hensikten med prosjektet å sikre at de bakkebaserte luftvernssensorene oppfyller NATOs krav til Minimum Military Requirement og opprettholder evnen til sikker identifikasjon av fly og fartøy og samtidig redusere risiko for beskytning av egne styrker i NATO-operasjoner.	Erstatte IFF Mode 4 (Identification Friend or Foe) med IFF Mode 5 på NASAMS-luftvernssensorer.	PP	250-400 mill. kroner										

INFORMASJONSINFRASTRUKTUR

Kontaktperson:

Leif-Erik Jordan

Programleder INI-systemer

Forsvarsdepartementet

Telefon 23 09 64 68

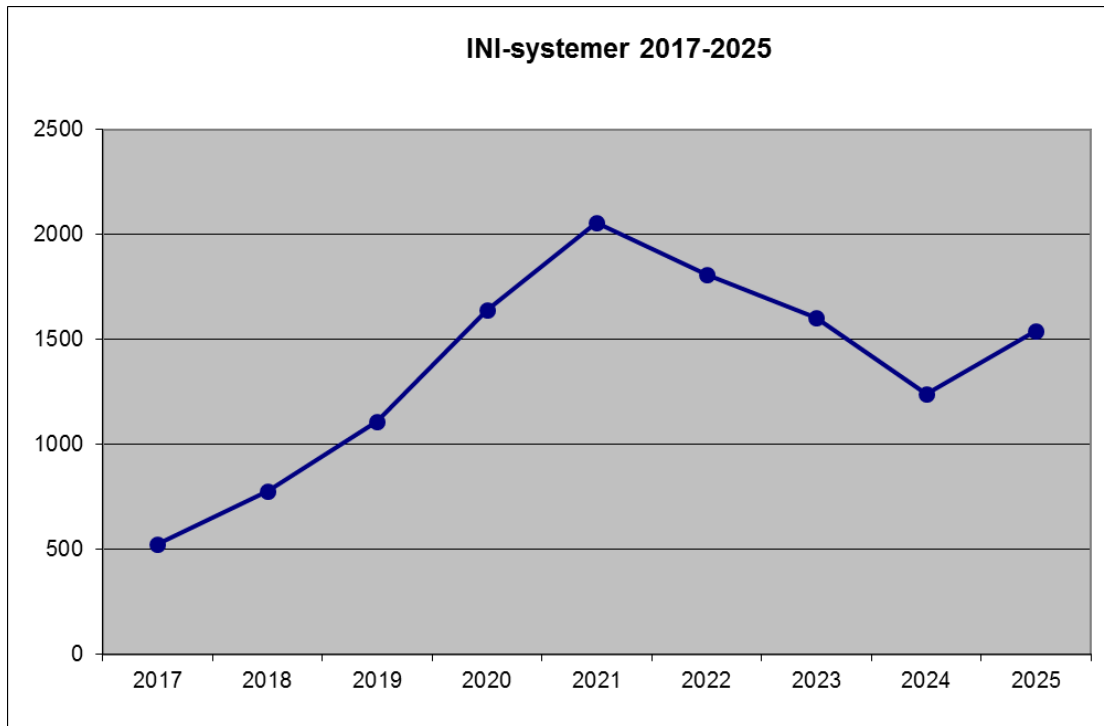
E-post: Leif-Erik.Jordan@fd.dep.no

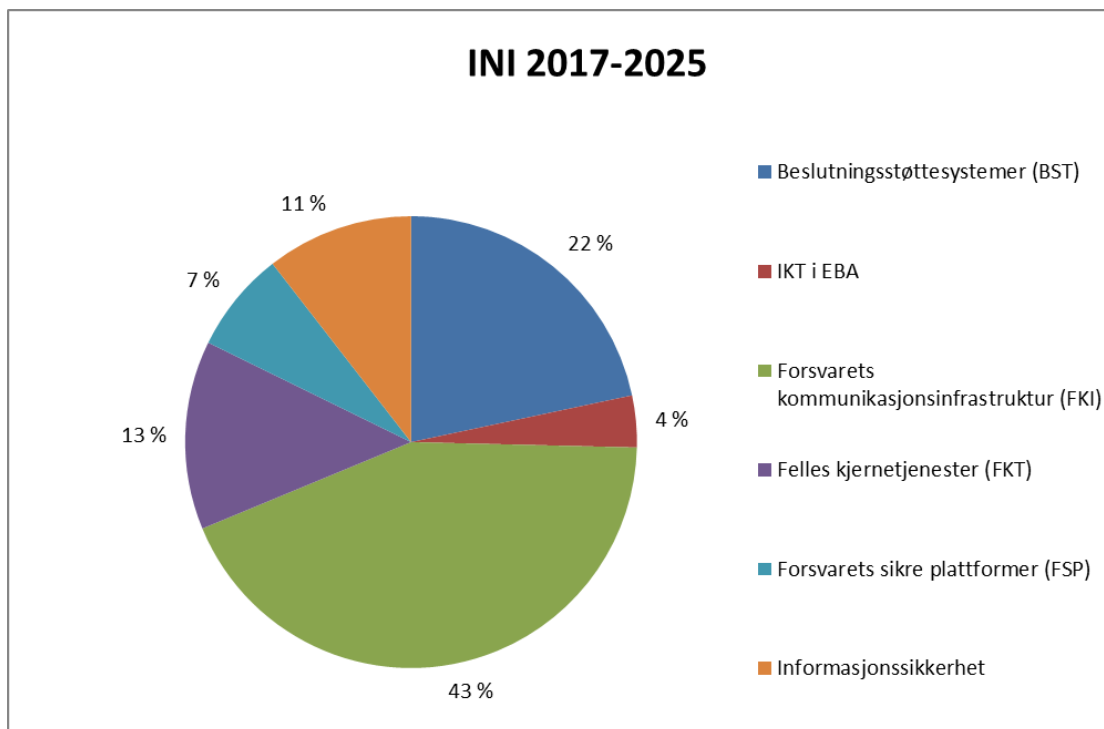
Foto 4 Cyberforsvaret

3.5 INI-systemer

Figur 9- Fordeling av investeringer på år (mill. kroner).

Figur 10- Hovedfordeling.

Programområdet INI-systemer er et sammensatt program som består av ulike typer IKT-tjenester, -løsninger og -systemer delt opp i forskjellige hoveddeler avhengig av bruksområde og hensikt. Hvert enkelt prosjekt er plassert i en av de følgende seks hoveddeler:

- BST - Beslutningsstøttetjenester
- FKT - Felles kjernetjenester
- FSP - Forsvarets sikre plattformtjenester
- FKI - Forsvarets kommunikasjonsinfrastruktur
- Informasjonssikkerhet
- IKT i eiendom, bygg og anlegg (EBA)

I denne FAF har vi valgt å se på tre sentrale satsningsområder, benevnt funksjonspakker, innen INI. I tillegg til at alle relevante prosjekter innen de respektive seks hoveddelene er beskrevet i tabellen under.

Funksjonspakke – Joint Intelligence – Surveillance and Reconnaissance (JISR)

ISR er nødvendig for Forsvarets hovedoppgave om å sikre et nasjonalt beslutningsunderlag gjennom overvåking og etterretning. Funksjonspakken viser hvilke planlagte og mulige prosjekter som direkte understøtter JISR-prosessene, men der funksjonspakken også beskriver hvilke avhengigheter som er mellom disse prosjektene og andre prosjekter i PPM, samt grensesnitt til nye sensorer fra ulike kamplattformer innen land-, luft- og sjødomenet. I gjeldende PPM støtter de planlagte og mulige prosjektene P8156 Tilgjengeliggjøring av JISR-informasjon, P8178 Automatisert dataanalyse for operasjoner, P8181 Tilgjengeliggjøring JISR informasjon 2 og P8172 MIDS LINK16 MLU denne satsningen.

Funksjonspakke – Forsvarets sikre IKT-plattformer (FSP)

Viser hvilke planlagte og mulige prosjekter som direkte understøtter funksjonspakken FSP. Pakken skal fremskaffe en robust landsdekkende infrastruktur for datasentre og lagringsløsninger, samt fremskaffelse av felles IKT-kjøremiljøer på alle graderingsnivåer, benevnt FSP. Funksjonspakken beskriver hvilke avhengigheter som er mellom disse prosjektene og andre relevante prosjekter i PPM, samt grensesnitt til andre relevante prosjekter innen land-, luft- og sjødomenet. I gjeldende PPM støtter de planlagte og mulige prosjektene P8052 Bedret kontinuitet og tilgjengelighet på Forsvarets sikre plattformer – Nord-Norge og P8053 Bedret kontinuitet og tilgjengelighet på Forsvarets sikre plattformer – Østlandet. I tillegg skal

P8171 FSP neste generasjon ivareta videre konsolidering og etablering av nye og moderne IKT-kjøremiljø på alle graderingsnivå.

Funksjonspakke Forsvarets kommunikasjonsinfrastruktur (FKI) – mobil

Viser hvilke planlagte og mulige prosjekter som direkte understøtter funksjonspakken FKI - mobil. Pakken bidrar til videreutvikling av den mobile delen av FKI som er basert på radiokommunikasjon, inkludert taktiske datalinker. Den inneholder både planlagte og mulige prosjekter for stasjonær radioinfrastruktur som understøtter mobile brukere samt materiell for mobile brukere. Imidlertid anskaffes også mye materiell for mobile brukere i andre programområder. Pakken inneholder videre prosjekter som inneholder sikkerhetstjenester, som integrert kryptografi.

Funksjonspakken beskriver hvilke avhengigheter som er mellom disse prosjektene og andre relevante prosjekter i PPM INI, samt grensesnitt til andre relevante prosjekter innen land-, luft- og sjødomenet. I gjeldende PPM er det spesielt satsningen på et taktisk ledelsessystem for landdomenet (P8043) som gjennom et helt nytt konsept vil fremskaffe en mobil kommunikasjonsinfrastruktur der brukerfunksjonalitet understøttes av en fremtidsrettet tjenesteinfrastruktur. Videre inneholder funksjonspakken prosjekt P8168 for erstatning av radioer til bruk i Heimevernets områdestruktur, i tillegg til P8041 Fornyelse av stasjonær HF-struktur og P8051 Oppgradering av VLF-stasjon Novik. Et annet mulig prosjekt er P8100 Kommunikasjon til kampplattformer, som skal utredes konseptuelt og vil bidra til at nye våpenplattformer i større grad kan utveksle informasjon i en fellesoperativ ramme.

Innenfor programområde INI-systemer er det prioritet på å anskaffe taktiske plattformer, datasenter og øke evnen til å dele informasjon og bedre interoperabilitet internt og med alliansepartnere.

Oversikt mulige og planlagte prosjekter

P.nr	Prosjektnavn	Bakgrunn og overordnet mål	Omfang	Prosjekt-status	Kostnadsanslag	Planlagt gjennomføring									
						2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	
1516	SOF C4ISR 2	Prosjektet er en videreføring av C4ISR-kapasiteter for Forsvarets spesialstyrker og skal sikre fortsatt operativ tilgjengelighet til C4IS-kapasiteter for spesialstyrkene.	Skal dekke behovet til Forsvarets spesialstyrker .	MP											
1534	SOF C4ISR 3	Prosjektet skal anskaffe oppdatert kommunikasjonssystem til spesialstyrkene. Prosjektet skal kjøpe inn materiell som opprettholder og videreutvikler den eksisterende kapasiteten. Materiellet bør ha grensesnitt mot eksisterende kommando-, kontroll-, kommunikasjons- og informasjonssystem i Forsvaret.	Skal dekke behovet til Forsvarets spesialstyrker.	MP											
4003	Digitalisering 2	Prosjektet inngår i konseptet for taktisk ledelsessystem i landdomenet og skal anskaffe kommunikasjonssystem til soldaten. Innkjøp av materiell som opprettholder og videreutvikler den eksisterende kapasiteten. Materiellet skal ha grensesnitt mot eksisterende kommando-, kontroll-, kommunikasjons- og informasjonssystem i Forsvaret.	Skal dekke behovet på soldatnivå i hele Forsvaret.	PP	150-300 mill. kroner										
4023	Digitalisering 3	Prosjektet skal anskaffe oppdatert kommunikasjonssystem til soldaten som bygger videre på anskaffelser fra P4003 og valgt konsept for taktisk ledelsessystem i landdomenet. Prosjektet skal kjøpe inn materiell som opprettholder og videreutvikler den eksisterende kapasiteten. Materiellet skal ha grensesnitt mot eksisterende kommando-, kontroll-, kommunikasjons- og informasjonssystem i Forsvaret.	Skal dekke behovet på soldatnivå i hele Forsvaret.	MP	150-300 mill. kroner										

P nr	Prosjektnavn	Bakgrunn og overordnet mål	Omfang	Prosjekt-status	Kostnadsanslag	Planlagt gjennomføring									
						2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	
4390	Modernisering Forsvarets geokapasiteter	Prosjektet skal øke effekten av Forsvarets GEOMETOC-kapasiteter (geografi, meteorologi og oseanografi). Dette vil medføre forbedret samhandling og anvendelse av enhetlig geografisk informasjon til øvelser og operasjoner. Det skal anskaffes både program- og maskinvare i form av lagringssystemer og er del av de felles kjernetjenestene i INI.	Forsvarssektorens behov.	PP	75-150 mill. kroner										
8155	Styrking av Norges CIS-tilknytning til NATO	Prosjektet skal anskaffe allerede eksisterende NATO-utviklede IKT beslutningsstøttetjenester og applikasjoner, benevnt Functional Area Services (FAS) og innføre disse for nasjonal bruk.	Skal bidra til å dekke Forsvarets behov.	PP	50-150 mill. kroner										
8176	BST for operativ K2	Prosjektet skal anskaffe løsninger og funksjonalitet for å drive integrert plan- og beslutningsprosess, både nasjonalt og mot NATO/allierte. Prosjektet bygger videre på P8155, men ivaretar også anskaffelse av andre løsninger der NATO FAS ikke dekker behovet. Prosjektet har avhengighet mot logistikk- og INTEL/JISR-prosesser. Deler av prosjektet er relatert til konsept for taktisk ledelsesystem for landdomenet.	Skal bidra til å dekke Forsvarets behov .	MP	50-150 mill. kroner										
8177	BST for logistikkunderstøttelse av operasjoner	Prosjektet skal anskaffe løsninger og funksjonalitet for å drive logistikkunderstøttelse av operasjoner på alle nivå, både nasjonalt og mot NATO/allierte. Prosjektet bygger videre på P8155, men ivaretar også anskaffelse av andre løsninger der NATO FAS ikke dekker behovet. Prosjektet har grensesnitt for å utveksle informasjon til/fra nasjonale logistikk- og forvaltningssystemer, i	Skal bidra til å dekke Forsvarets behov for FAS.	MP	25-75 mill. kroner										

P nr	Prosjektnavn	Bakgrunn og overordnet mål	Omfang	Prosjekt-status	Kostnadsanslag	Planlagt gjennomføring									
						2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	
		tillegg til grensesnitt for samhandling mot sivile logistikkaktører.													
8178	Automatisert dataanalyse for operasjoner	Prosjektet skal anskaffe løsninger som understøtter automatisk analyse av store datamengder, og gi operatører på alle nivå kontekstbasert informasjon for å støtte oppdrag.	Forsvarets behov.	MP	30-100 mill. kroner										
8179	Konsolidering av INI drifts- og overvåkingssentra	Prosjektet skal effektivisere og samordne Forsvarets drifts- og overvåkingssentra innen IKT-området. For å forsterke forsvaret av cyberdomenet må informasjon fra CND-kapasiteter integreres med informasjon fra andre områder, herunder informasjonssikkerhet og IKT-drift. Prosjektet skal bidra til reduserte kostnader innenfor IKT-området og et recognized cyber picture (RCP).	Forsvarets behov.	MP	350-550 mill. kroner										
8070	Videreutvikling beslutningsstøtte - forvaltning	Videreutvikling av beslutningsstøtte for forvaltning i forsvarssektoren. Prosjektet bygger videre på Forsvarets integrerte Forvaltningssystem (FiF) og leveranser fra P2818.	Forsvarssektorens behov.	MP	75-150 mill. kroner										
2818	Videreutvikling av FiF	Prosjektet skal reorganisere og få på plass funksjonalitet i Forsvarets integrerte Forvaltningssystem (FiF) som ikke ble levert gjennom LOS-programmet og tilhørende prosjekter.	Forsvarssektorens behov.	PP	50-100 mill. kroner										
8170	Digitalisering av klareringsprosessen	Prosjektet skal støtte digitalisering av klareringsprosessen for personell som skal inn til førstegangstjeneste. Ta ut gevinstpotensialet ved digitalisering for klareringsmyndighetene og forbedre samhandling med innkalte til førstegangstjeneste.	Brukere av Vernepliktsverkets løsninger.	PP	10-20 mill. kroner										
8174	BST for sanitetstjenesten	Prosjektet skal støtte behovet for beslutningsstøttetjenester for sanitet, samt nødvendig samhandling med sivil sektor.	Forsvarets behov .	MP	40-80 mill.kroner										

P nr	Prosjektnavn	Bakgrunn og overordnet mål	Omfang	Prosjekt-status	Kostnadsanslag	Planlagt gjennomføring									
						2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	
8029	K2IS luft	Prosjektet skal sikre et helhetlig K2IS for understøttelsen av nasjonale K2 Luft-prosesser som samvirker nasjonalt og med NATOs fremtidige luft-, kommando- og kontrollstruktur. Prosjektet skal videre erstatte nasjonale delsystemer med hensiktsmessige løsninger.	Understøtte luftoperasjoner i en fellesoperativ ramme.	MP	200-400 mill. kroner										
2573	Merking av attraktive våpen og ammunisjon (AVA)	Forsvaret har gjennom programmet Attraktive våpen og attraktiv ammunisjon (AVA) hatt som mål å forbedre kontrollen med AVA. Merking av AVA skal gi unik merking og identifisering av AVA som kan leses maskinelt. Hensikten med prosjektet er å bedre kontrollen på Forsvarets håndvåpen inn og ut av lager. Prosjektet må sees i sammenheng med P2574 – Sikring og gjenfinning av AVA under transport.	Forsvarets håndvåpen, avdelingsvåpen og spesialvåpen.	PP	10-30 mill. kroner										
2574	Sikring og gjenfinning av AVA under transport	Forsvaret har gjennom program Attraktive våpen og ammunisjon (AVA) hatt som mål å forbedre kontrollen med AVA. Prosjektet skal gi bedre kontroll med transport av AVA. Prosjektet må sees i sammenheng med P2573 – Merking av AVA.	Forsvarets håndvåpen, avdelingsvåpen, spesialvåpen samt ammunisjon til disse.	PP	10-50 mill. kroner										
8041	Fornyelse av stasjonær HF-struktur	Forsvaret har en rekke stasjonære HF-stasjoner. Infrastrukturen består i hovedsak av gamle sender- og mottakerstasjoner med tilhørende fjernstyring. Prosjektet skal modernisere og fornye den nasjonale HF-strukturen til en tilpasset kapasitet med ny og bedre funksjonalitet.	Forsvarets revisiterte HF-stasjoner.	PP	100-200 mill. kroner										

P nr	Prosjektnavn	Bakgrunn og overordnet mål	Omfang	Prosjekt-status	Kostnadsanslag	Planlagt gjennomføring					2021	2022	2023	2024	2025
						2017	2018	2019	2020						
8043	Taktisk ledelsessystem for landdomenet	<p>Prosjektet skal gjøre investeringer i taktisk ledelsessystem for landdomenet slik at Forsvaret opprettholder, moderniserer og forbedrer evne til effektiv ledelse og utnyttelse av Forsvarets styrkestruktur på taktisk og stridsteknisk nivå i landdomenet.</p> <p>Materiellinvesteringer i taktisk ledelsessystem for landdomenet har et fokus på informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT), der både programvare- og maskinvarekomponenter danner en taktisk informasjonsinfrastruktur av mobile og deployerbare nettverkselementer som gir evne til å utøve effektiv kommando og kontroll.</p> <p>Prosjektet tar fram et konsept for taktisk ledelsessystem for landdomenet. Konseptet vil være førende for alle prosjekter som har IKT-leveranser til styrker som opererer i landdomenet.</p>	Taktisk ledelsessystem for landdomenet omfatter taktisk IKT-materiell fra enkeltmann til taktiske staber for alle styrkeressurser som opererer i landdomenet.	MP	1500-3500 mill. kroner										
8051	Oppgradering av VLF-stasjon NOVIK	VLF-stasjon Novik er basert på gammel teknologi som er ressurskrevende og etter hvert også vanskelig å understøtte. Prosjektet skal sikre en moderne og pålitelig VLF-kapasitet ut over 2020 for å understøtte eksisterende og ny ubåt-kapasitet.	Forsvarets behov.	PP	100-300 mill. kroner										
8152	SATCOM terminaler og tilhørende løsninger for Forsvaret	Prosjektet skal sørge for tilpassing og modernisering av eksisterende og planlagt kommunikasjonsinfrastruktur for utnyttelse av satellittkapasitet.	SATCOM-terminaler og tilpassing av annen kommunikasjonsinfrastruktur.	PP	100-200 mill. kroner										

P nr	Prosjektnavn	Bakgrunn og overordnet mål	Omfang	Prosjekt-status	Kostnadsanslag	Planlagt gjennomføring								
						2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
8162	Oppgradering av FSAT	Prosjektet skal modernisere Forsvarets satellittstasjon Eggemoen (FSAT) for sikker og robust ankring av bredbånds satellittkommunikasjon fra sivile og militære satellittsystemer benyttet av Forsvaret.	Antenner og tilhørende terminalutstyr.	PP	75-150 mill. kroner									
8166	Neste generasjon sikrere mobilkommunikasjon	Neste generasjon sikrere mobilkommunikasjon skal ivareta brukernes behov for sikker og effektiv kommunikasjon og utveksling av lavgradert informasjon. Fremskaffelsen skal øke Forsvarets evne til operativt samvirke, samt føre til økt informasjonsdeling og bedre kommunikasjonsflyt.	Forsvarssektorens behov.	PP	5-15 mill. kroner									
9278	Redesign av stasjonær FKI	Prosjektet skal modernisere og øke motstandsevnen i Forsvarets kommunikasjonsinfrastruktur (FKI) mot cyberangrep samt etablere behovsprøvet funksjonalitet for aksess til FKI fra andre etater.	Forsvarets behov.	MP	350-500 mill. kroner									
9279	Nasjonalt trenings- og øvingsnett	Prosjektet skal etablere en felles infrastruktur for å kople sammen simulatorer og operative systemer og våpenplattformer i Forsvaret for å redusere kostnad og øke effekten av simulering, øving og trening. Deler av prosjektet er relatert til konsept for taktisk ledelsesystem for landdomenet.	Etablere et felles nasjonalt nettverk for trening og øving, som også vil fungere sammen med Combined Federated Battle Laboratories Network (CFBLNet) slik at nettverket også kan brukes til eksperimenterings- og utviklingsaktiviteter.	MP	100-200 mill. kroner									
8168	Erstatning av radio for bruk i Heimevernets områdestruktur	Prosjektet skal bidra til at Heimevernets skal kunne utøve god kommando og kontroll over sine tropper, og være i stand til å løse sine oppgaver.	Skal erstatte dagens radioer i Heimevernet.	PP	175-300 mill. kroner									

P nr	Prosjektnavn	Bakgrunn og overordnet mål	Omfang	Prosjekt-status	Kostnadsanslag	Planlagt gjennomføring									
						2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	
8172	MIDS LINK16 MLU	Prosjektet skal foreta oppgraderinger for å opprettholde, forsterke og ivareta levedyktighet og interoperabilitet i MIDS Link 16. Nye kampfly har behov for Link16-tilkopling mot stasjonær infrastruktur i et større område enn dagens system tillater.	Link 16 i Forsvaret.	MP	100-200 mill. kroner										
8175	Digitalisering av landstyrkene	Prosjektet skal reanskaffe og erstatte materiell som er i ferd med å nå teknisk levealder og bidra til ytterligere digitalisering av landstyrkene. Tilført materiell muliggjør deltakelse i en rekke digitale prosesser, slik som Joint Fires, Joint Intelligence, Surveillance and Reconnaissance (JISR) og Joint Targeting.	Hæren og Heimevernet.	MP	150-300 mill. kroner										
8100	Kommunikasjon til kampplattformer	Prosjektet skal bidra til økt operativ evne til eksisterende og nye kampplattformer som opererer i nordområdene, herunder havområder nord for Norge. Dette vil inkludere oppgradering/utvidelse av kommunikasjonsløsninger, link-infrastrukturen og utnyttelse av fremtidige løsninger for satelittkommunikasjon. Deler av prosjektet er relatert til konsept for taktisk ledelsesystem for landdomenet.	Kampplattformer som opererer i nordområdene.	MP	1000-2000 mill. kroner										
8021	Modernisering av taletjenester	Prosjektet skal sikre systemunderstøttelse for effektiv samhandling på Forsvarets sikre høygraderte IKT-plattformer (FSP) for å bidra til økt effektivisering av Forsvarets virksomhet.	Forsvarets behov.	MP	100-300 mill. kroner										

P nr	Prosjektnavn	Bakgrunn og overordnet mål	Omfang	Prosjekt-status	Kostnadsanslag	Planlagt gjennomføring								
						2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
8031	Optimalisering av video- og taletjenester	Prosjektets skal fremskaffe og erstatte dagens ugraderte og lavgraderte video- og taletjenester med tilstrekkelig funksjonalitet, tilgjengelighet og kvalitet.	Forsvarets behov.	PP	200-350 mill. kroner									
8154	Fleksible løsninger for sikker informasjonsutveksling	Prosjektet omfatter utvikling og innføring av sikre informasjonsutveklingsmekanismer (SIU) og løsninger som bidrar til mer automatisert informasjonsflyt mellom ulike sikre domener.	Forsvarets behov.	PP	200-350 mill. kroner									
8156	Tilgjengeliggjøring av JISR-informasjon	Joint Intelligence, Surveillance and Reconnaissance (JISR) er høyt prioritert i NATO og nasjonalt. Det er avgjørende å ha tilgang til nødvendig ISR-informasjon i operasjoner. For å sikre dette skal prosjektet operasjonalisere systemer og verktøy utviklet gjennom multinasjonalt samarbeid og videreutvikle interoperabilitet mot systemer som ivaretar Joint Fires, (JF) Joint Battle Space Management (JBM) og Joint Targeting (JT). Prosjektet skal videreutvikle en nødvendig SOA-infrastruktur for å sikre en effektiv og standardisert tilgjengeliggjøring av informasjon og sensordata.	Etablering av den delen av SOA-infrastrukturen som mangler for formålet. Etablering av definerte grensesnitt fra utvalgte JISR-informasjonskilder og -sensorer.	PP	250-400 mill. kroner									
8180	Infrastruktur for sikker informasjonsdeling steg 2	Prosjektet bygger videre på leveranser fra P8154 og omfatter utvikling og innføring av sikre informasjonsutveklingsmekanismer (SIU) og løsninger som bidrar til mer automatisert informasjonsflyt mellom ulike sikre domener.	Forsvarets behov.	MP	150-300 mill. kroner									
8181	Tilgjengeliggjøring JISR informasjon 2	Prosjektet bygger videre på leveranser fra P8156	Forsvarets behov.	MP	200-400 mill. kroner									

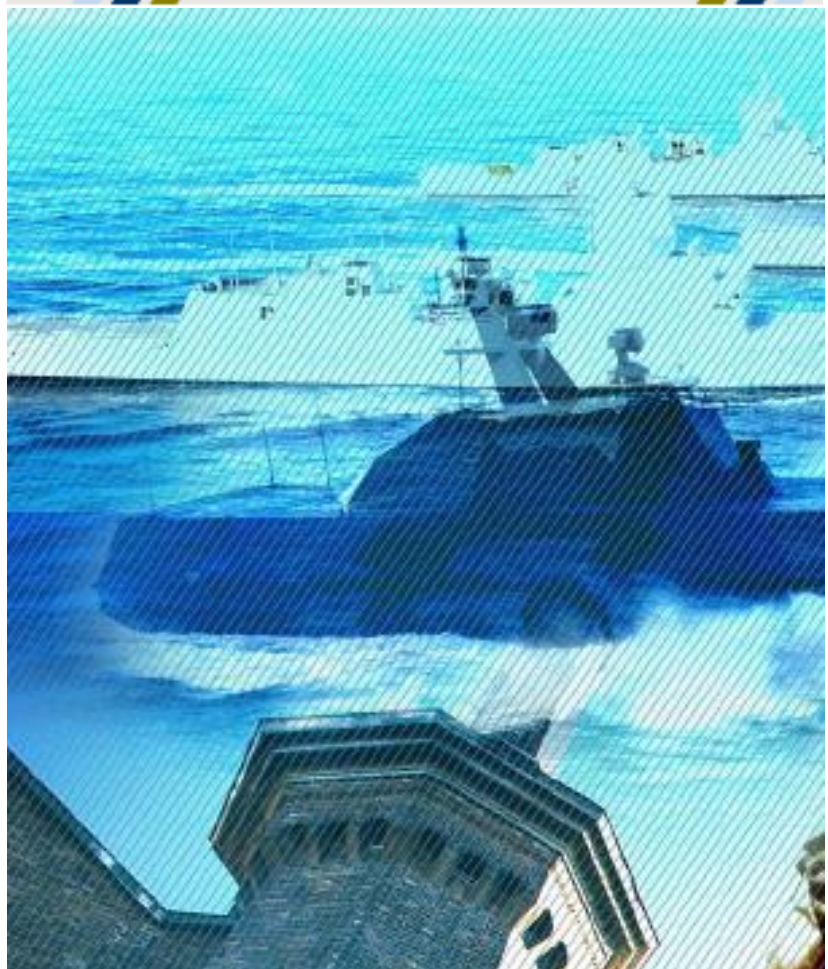

P nr	Prosjektnavn	Bakgrunn og overordnet mål	Omfang	Prosjekt-status	Kostnadsanslag	Planlagt gjennomføring									
						2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	
8182	Sikker og effektiv forvaltning av Forsvarets info	Prosjektet skal fremskaffe og implementere en systemløsning for sikker og effektiv styring, håndtering (inkludert merking) og forvaltning av Forsvarets informasjon for å ivareta all informasjon i et livsløp, herunder å understøtte lovpålagte krav til arkivering/bevaring.	Forsvarets behov.	MP	75-150 mill. kroner										
8183	Militær meldingstjeneste - effektuttak	Prosjektet skal integrere og tilgjengeliggjøre militær meldingstjeneste for flere brukere på Forsvarets sikre plattformer (FSP) og ta ut effektene av leveranser som tas fram i prosjekt 8002 Gjennomgående militær meldingstjeneste.	Forsvarets behov.	MP	25-75 mill. kroner										
8052	Bedret kontinuitet og tilgjengelighet på Forsvarets sikre plattformer - Nord-Norge	Prosjektet skal sikre tjenesteproduksjon på Forsvarets sikre plattformer ved etablering av redundans og sikre mulighet for effektiv gjenoppretting ved bortfall av tjenester.	Etablering av sikker tjenesteproduksjon i Nord-Norge.	PP	75-150 mill. kroner										
8053	Bedret kontinuitet og tilgjengelighet på Forsvarets sikre plattformer – Østlandet	Prosjektet skal sikre tjenesteproduksjon på Forsvarets sikre plattformer ved etablering av redundans og sikre mulighet for effektiv gjenoppretting ved bortfall av tjenester.	Etablering av sikker tjenesteproduksjon på Østlandet.	PP	50-100 mill. kroner										
8171	FSP neste generasjon	Evne til samvirke mellom nasjonale styrker i operasjoner forutsetter at de kan dele informasjon på taktisk nivå, og mellom taktisk, operasjonelt og strategisk nivå. Det er et tilsvarende behov for deling med aktører i totalforsvaret og allierte. Prosjektet skal modernisere og sikre at IKT-plattformene i Forsvaret effektivt understøtter Forsvarets virksomhet på påkrevde graderingsnivåer. Gjenbruk av NATO-løsninger skal vektlegges.	Forsvarets behov.	MP	250-400 mill. kroner										

P nr	Prosjektnavn	Bakgrunn og overordnet mål	Omfang	Prosjekt-status	Kostnadsanslag	Planlagt gjennomføring								
						2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
2950	Sensorsystem for CND	Evne til å beskytte forsvarssektorens IKT-infrastruktur er viktig i lys av økt cybertrussel og operasjoner i cyberdomenet. Prosjektet skal ved bruk av Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) sitt varslingsystem for digital infrastruktur (VDI) forsterke nasjonal evne.	Forsvarssektoren og nasjonal beskyttelse.	PP	200-350 mill. kroner									
8164	Modernisering av kryptoløsninger	Prosjektet skal opprettholde og effektivisere håndtering av gradert informasjon og øke muligheten for informasjonsdeling og understøtte samhandling blant brukere i forsvarssektoren, totalforsvaret og med NATO. Det skal tas frem løsninger som skal dekke behovet for sikker informasjonsutveksling mellom stasjonære, mobile og deployerbare enheter på alle graderingsnivåer opp til Hemmelig/NATO Secret.	Forsvarets behov.	PP	350-500 mill. kroner									
8184	Kryptering og tilgjengeliggjøring av lagringsmedia	Behovet for sikring av sensitiv og gradert informasjon mot tap og kompromittering er stort og økende. Prosjektet skal sikre at risikoen reduseres ved at lagringsmedia på ulike maskinvareplattformer krypteres.	Forsvarssektorens behov.	MP	100-250 mill. kroner									
2920	IKT infrastruktur Evenes	I forbindelse med etablering av Evenes som kampflybase og base for fremtidige maritime patruljefly kreves det investeringer i IKT infrastruktur.	Forsvarets behov.	MP	75-150 mill. kroner									
2921	IKT infrastruktur ny basestruktur	Hensikten med prosjektet er å sikre at Forsvarets baser har den nødvendige IKT-infrastruktur for å kunne opererer mest mulig effektivt. I tillegg at nødvendig avhending blir foretatt på en kostnadseffektiv måte.	Forsvarets behov.	MP	100-250 mill. kroner									

Forsvarsdepartementet
Postboks 8126 Dep
0032 Oslo

Alle bilder © Forsvarets mediearkiv

POC: kommandørkaptein Egil Bolæren-Hansen (ebh@fd.dep.no)